

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA KREATIV VA INNOVAVATSION FIKRLASHNING TA'LIM JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Niyozova Shaxnoza Farxod qizi

*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi.
Iqtidorli talabalar o'rtasida o'tkazilgan
"Rektor stipendiyasi" sohibasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimida kreativ va innovatsion fikrlashning o'рни va ahamiyati yoritilgan. Maqolada zamonaviy texnologiyalar – suniy intellekt, raqamli platformalar, onlayn ta'lim vositalari – orqali o'quvchilarning mustaqil, ijodiy va yangilikka intiluvchi shaxs sifatida shakllanishi tahlil qilingan. Shuningdek, kreativ fikrlashni rivojlantirishda muhim metodlar, xususan STEAM yondashuvi, dizayn fikrlash va loyiha asosida o'qitishning samaradorligi ko'rsatib o'tilgan. Muallif O'zbekiston ta'lim tizimida olib borilayotgan islohatlar va innovatsion yondashuvlarning yosh avlod raqobatbardoshligini oshirishdagi rolini ham tahlil qiladi. Maqola ta'lim sohasida faoliyat yuritayotgan pedagoglar, innovatsion metodlarni o'rganuvchilar va ilmiy izlanuvchilar uchun foydali manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zi: Raqamli transformatsiya, kreativ fikrlash, innovatsion fikrlash, talim jarayoni, o'quvchi faolligi, STEAM yondashuvi, dizayn fikrlash, sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalar, innovatsion ta'lim.

XXI asr - raqamli texnologiyalar asri sifatida e'tirof etilmoqda. Bugungi kunda jamiyat hayotining deyarli barcha sohalarida raqamli transformatsiya jarayonlari jadal sur'atlarda kechmoqda. Ayniqsa, ta'lim sohasida yuz berayotgan o'zgarishlar nafaqat o'quv-uslubiy yondashuvlarni, balki fikrlash tarzini ham tubdan yangilashni talab etmoqda. Endilikda bilim olishning o'zi kifoya emas – zamonaviy o'quvchi mustaqil, kreativ va innovatsion fikrlay oladigan, yangilikka intiluvchan shaxs bo'lishi zarur.

Raqamli texnologiyalar—suniy intellekt onlayn platformalar, virtual va aralash ta'lim tizimlari – o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish, o'z fikrini ilgari surish va muammolarga noodatiy yechim topish imkoniyatlarini yaratmoqda. Shu sababli ham bugungi ta'lim jarayonida kreativ va innovatsion fikrlashni shakllantirish asosiy vazifalardan biri sifatida qaralmoqda.

Kreativ fikrlash – bu muammolarga noodatiy, ijodiy yondashish, mavjud bo'lgan ma'lumotlardan yangi g'oyalar yaratish jarayonidir. Innovatsion fikrlash esa bu g'oyalarni amaliyotga joriy etish, foydali mahsulot yoki xizmatga aylantirish

demakdir. Bugungi kunda ushbu ikki yondashuv ta'limda o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni real hayotga tayyorlashda muhim vosita sifatida qaralmoqda.

Raqamli transformatsiya ta'lim tizimida quyidagi o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda:

- Raqamli platformalar (Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams) orqali masofaviy ta'lim kengaymoqda;

- Sun'iy intellekt asosida ishlovchi dasturlar orqali shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari yaratilmoqda;

- Onlayn testlar, raqamli laboratoriyalar va simulyatorlar o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida jalb etmoqda.

Onlayn ta'lim platformalari o'quvchilarga o'z vaqtida va istalgan joyda ta'lim olish imkoniyatini yaratadi. O'quvchilar darslarni o'zlariga qulay bo'lgan vaqtda ko'rishlari, savollarni berishlari va o'quv materiallarini mustaqil o'rganishlari mumkin. Bunday platformalar o'quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirishda yordam beradi, chunki ular o'z o'rganish uslublariga mos tarzda resurslarga kirishadi.

Interaktiv darslar o'quvchilarning faol ishtirokini taminlaydi.

O'quvchilarga qiziqarli va samarali tarzda darslarni o'zlashtirish, amaliy mashqlarni bajarish va o'z bilimlarini sinab ko'rish imkoniyatini yaratadi. Bu esa o'quvchilarning o'zlarini erkin ifoda etishlariga o'rganish jarayonida yanada yuqori natijalarga erishishlariga yordam beradi.

Ta'lim jarayonlarida tobora faol qo'llanilayotgan zamonaviy vositalardan biri axborot texnologiyalari sanaladi. Ularning texnik, texnologik imkoniyatlari ta'lim jarayonini qiziqarli, jonli, samarali tashkil etishda pedagoglar uchun nihoyatda qo'l keladi. Bugungi kunda ta'limda radio eshittirish, teleko'rsatuvlar, filmlarni namoyish qilish, imkoniyatlari mavjud. Ulardan foydalanish o'qitish jarayonini yaxshilaydi, shaxsning kreativ sifatleri, kasbiy malakalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Innovatsiya iqtisodiy toifa sifatida yangiliklar yaratish va amalga oshirishning eng umumiy xususiyatlari, belgilari, aloqalari va munosabatlarini aks ettiradi. Yangi g'oya izlab topishning asosiy usullari qatoriga quyidagilarni kiritish mumkin:

- sinov va xatolar.
- nazorat savollari usuli.
- aqliy hujum.
- sintetika.
- yetti karra izlash strategiyasi.
- ixtirochilik masalalarini hal qilish usuli.

Yangi ayniqsa ilmiy bilimlar eng ishonchli va oldindan aytish mumkin bo'lgan manba hisoblanadi. Innovatsiya (ingilizcha. innavationas-kiritilgan yangilik, ixtiro) degan ma'noni anglatib, uni qulayroq, samaraliroq yoki foydaliroq holda keltirish

hamda biror narsani yangiliklarda

yaratish hisoblanadi. Masalan: Telefonlar ilgari faqat qo'ng'iroq qilish uchun ishlatilgan, hozirda esa ular internet, kamera va suniy intellekt bilan jihozlangan – bu innovatsiya. Maktablarda darslar faqat doskada emas, endilikda interaktiv doska, onlayn platformalar orqali o'tilmoqda –bu ham innovatsiya.

Ta'limda innovatsiya quydagilarni anglatadi:

- Raqamli texnologiyalarni dars jarayoniga joriy etish.
- Kreativ metodlar bilan o'quvchini faol ishtirokchiga aylantirish.
- Mustaqil fikr yuritish va muammoga yechim topishga o'rgatish.

Raqamli texnologiyalar ta'lim tizimiga integratsiya qilinishi, individual yondashuvni amalga oshirishga o'quvchilarning ehtiyojlariga mos ta'lim jarayonlarini yaratishga va ta'lim samaradorligini oshirishga katta yordam beradi. Sun'iy intellekt, malumotlar tahlili, onlayn ta'lim platformalari va innovatsion texnologiyalar yordamida ta'limni yanada samarali va qiziqarli qilish mumkin. Raqamli texnologiyalar orqali ta'lim jarayonini optimallashtirish va o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlarini inobatga olish, ta'limning sifatini va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Ta'lim jarayonida kreativ va innovatsion fikrlashni rivojlantirish uchun quydagi texnologiyalar qo'llanilmoqda:

- STEAM yondashuvi – fan, texnologiya, muhandislik, san'at, va matematikani integratsiyalash orqali muammolarni hal qilish ko'nikmasini rivojlantiradi.

- Dizayn fikrlash – muammoni aniqlash, g'oya yaratish, sinovdan o'tkazish bosqichlarini o'z ichiga olgan interaktiv metod.

- Loyiha asosida o'qitish (Project-Based Learning)-real hayotiy topshiriqlar orqali o'quvchilarning mustaqil ishlash, tanqidiy fikrlash va kreativ qaror qabul qilish ko'nikmalarini oshiradi.

O'zbekistonda ta'lim tizimida ham raqamli islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda:

- “Raqamli ta'lim” dasturi asosida maktablar kompyuter va internet bilan jihozlanmoqda;

- “Bilimlar bellashuvi”, “IT maktablari”, “Digital School” kabi loyihalar orqali yoshlarning texnologik va ijodiy salohiyati ochilmoqda;

- O'quvchilar uchun raqamli kompetensiyalar bo'yicha maxsus kurslar tashkil etilmoqda.

Bu jarayonlar barchasi kreativ va innovatsion fikrga ega yangilik yaratishga tayyor yoshlarni shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib shuni aytamizki, raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi tubdan o'zgarib bormoqda. Endilikda o'quvchi faqat bilim oluvchi emas, balki mustaqil fikrlovchi, yechim topuvchi va yaratuvchi shaxs sifatida shakllanmoqda. Bu

esa kreativ va innovatsion fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishni taqozo etadi. O'quv jarayonida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, loyihaviy yondashuvlar, interaktiv metodlar orqali yoshlarning ijodiy salohiyati ochiladi, muammolarga yechim topishga yo'naltirilgan. Shunday ekan, o'qituvchilar va ta'lim tashkilotlari innovatsion yondashuvni doimiy ravishda amaliyotga joriy etishi – zamon talabi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Xolmurodov Sh. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent 2021.
2. Alimova D. Raqamli ta'lim texnologiyalari:konsepsiya va amaliyot. Ta'lim va Innovatsiyalar Jurnal. Toshkent 2023.
3. G'ulomov I; Rahimova S. (Onlayn ta'lim platformalari va o'quvchilarning individual ehtiyojlari. Ta'lim metodologiyasi 2020.
4. K.B.Ergashev. Kreativ pedagogika (Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti). Toshkent 2023
5. Ismoilova G.X (Talimda kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikasi. Toshkent 2022
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. 2022-yil.
7. O'zbekiston Respublikasi "Talim to'g'risida"gi Qonun (yangi tahriri). 2020-yil.